

Viatge d'anada o memòria amarga contra l'Any Zero

Francesc Viadel

Viaje de ida. Memorias políticas 1977-2007

Ricard Pérez Casado

518 pp., 2013, València, PUV

En plena eufòria econòmica encoratjada pels *junkers* del ciment i amb una esquerra local amb clars símptomes de putrefacció prematura, Rita Barberà va reinventar, durant una de les seues euforitzants intervencions públiques, el calendari civil de la ciutat a la manera d'un emperador clàssic. Aquell dia, l'alcaldesa invicta va situar l'Any Zero d'una suposada nova era en el 1991, és a dir, just l'any en què ella va arribar a l'alcaldia de València de la mà de l'anticatalanisme indígena que aleshores acabdillava Vicente González Lizondo. Per a tal ocasió, dues reactualitzacions del franquisme –d'una banda el de pedigrí amb tradició en l'exercici del poder, de l'altra el d'arrel popular i regionaloide– es van junyir en una Santa Aliança que va ser capaç d'aturar en sec els tímids canvis socials i polítics impulsats a València per socialistes i comunistes malgrat el boicot violent i les pulsions involucionistes.

D'ençà d'aquell 1991 la capital del país va caure en una llangorosa existència polí-

tica i cultural de tant en tant animada per la *batucada* propagandística del PP així com per les alegries d'una economia maldestrament articulada sobre els fonaments de l'especulació més salvatge, sobre una muntanya de fem. L'èpica del futur dels primers governs democràtics és va veure substituïda de colp pel cant marcial i la nostàlgia amb traces de Nodo... Tot plegat, Rita Barberà o el pensament buit, cruament descrit per l'admirat professor Josep Sorribes (vegeu el seu llibre *Rita Barberà, el pensamiento vacío*, València, Els llibres del temps, 352 pp.).

Val a dir que ningú, tret d'algun suspicacç periodista adscrit a la gris secció local, va parar esment en aquell excés de retòrica –certament un de tants i, com sempre, també, gens innocent. Ara i ací m'és impossible, però, recordar quin va ser l'acte i el motiu pel qual es va anunciar el nou calendari tot i que faríem bé de datar-lo en algun moment atès que la seua importància és proporcional a tots els significats que oculta.

Sens dubte, amb aquell gest Barberà estava negant, clar i ras, l'existència d'una esquerra gràcies a la qual València havia pogut entrar en la democràcia superant l'estat de miserable postració en què l'havia deixat el franquisme. Altrament, la dirigent popular fundava sobre aquest memoricidi la seua pròpia dinastia, d'origens tan vergonyants com inquietants. Allò que se'n diu l'esquerra, assalariada o compromesa, no va reaccionar davant el despropòsit fins molt de temps més tard, quan l'alcaldesa va intentar atribuir, trenta anys després, al darrer alcalde franquista, Miguel Ramon Izquierdo, la recuperació del llit del riu per a la ciutat, evitant així que aquest es convertís, com volien els mateixos confreres de Ramon Izquierdo, en una autopista. Finalment, i malgrat el que digués Barberà, no seria el

règim el que salvaria el riu sinó una ciutadania mobilitzada, amb plena consciència del seu protagonisme històric.

El cas és que encara no fa unes setmanes, Barberà confessava que la seua ambició per València era il·limitada i assegurava que li aterria que el futur de la ciutat pogués veure's en mans d'una combinació d'altres forces polítiques unides només pel seu interès d'obtenir el poder. Les declaracions defineixen molt bé el personatge, la seua visió de la política.

Com siga, si la dirigent ha pogut dir i desfer és perquè pocs han tingut la gosadia d'enfrontar-s'hi, perquè durant anys i panys no han faltat els que li han ballat tots els nanos, fins i tot des dels púlpits d'un pretès periodisme de brusa negra i gorra d'obrer.

Ara, molts anys després que Barberà s'aclofés a la trona consistorial, qui fou alcalde abans que ella, Ricard Pérez Casado, reapareix amb unes amargues memòries polítiques titulades, *Viaje de ida*. Són les memòries, en paraules del periodista Adolf Beltran –sempre tan subtil com incisiu–, d'un alcalde tergiversat. Un llibre que en part és la reivindicació d'una gestió al front de l'Ajuntament de la capital i en part, també, un sever ajust de comptes amb una bona part dels seus companys de viatge en el relat d'una carrera política que podríem qualificar d'intermitent, fins i tot un punt estranya en alguns moments, plena d'amistats de tan diversa procedència que entre ells mateixos, en alguns casos, a penes podrien prendre un cafè sense sentir la temptació de l'assassinat –metafòricament parlant, és clar.

Viaje de ida comença, però, al si d'una família de treballadors, de rojos, de vençuts, que temporalment muden la ciutat de València per la població de Nàquera, un

escenari de sarments de vinya, garrofers i oliveres, el de la infància de Pérez Casado. El seu posat de burgès d'estirp, espavilat i urbanita incorregible, amaga, doncs, algú d'origens humils, pobletans, que de xiquet ha hagut de cavar a l'hort, d'arrencar herba per als conills o de fer caragols per als ànecs, d'anar a vendre la collita de figues a la plaça de Serra, que ha hagut d'aixecar murs de pedra seca en una terra eixorca i dura... d'algú fet a si mateix, que s'obrirà camí en la vida a força de no pocs sacrificis, i que als anys seixanta, ja de tornada a la ciutat que l'havia vist nàixer el 1945, intimarà amb un grapat de ciutadans amb inquietuds polítiques i civils, valencianistes i republicans, amb personatges com Ferran Zurriaga, Antoni Bargas, Enric Tàrraga, Vicent Ventura, Andreu Alfaro, Joan Josep Pérez Benlloch, Vicent Àlvarez, Eliseu Climent, Alfons Cucó, Josep Vicent Marqués, Josep Lluís Blasco, Raimon o Joan Fuster... tots posteriorment estranyats, tant per la dreta reaccionària de la ciutat com per la mateixa esquerra claudicant i subsidiària de Madrid, on durant molts anys niarà Pérez Casado.

Militant socialista des de 1975, una «freda i fosca vesprada de tardor de 1978», a les escales del Palau de la Generalitat, aleshores seu de la Diputació, Josep Lluís Albiñana li anunciaria que havia pensat en ell com a candidat a l'alcaldia de València. Albiñana cauria, però Pérez Casado continuaria sent el preferit de la llista, segurament gràcies –com confessa el mateix autor– a la complicitat del jacobí Alfonso Guerra, a qui va conèixer a Roma el juny de 1979. La defenestració encara no esclarida de l'alcalde socialista Fernando Martínez Castellano i el suport de Guerra durien, entre altres motius, Pérez Casado a

l'alcaldia. El nou alcalde seria rebut per la turba de l'anticatalanisme i començaria el seu mandat en un clima intern d'intrigues fraticides i mediocritat política encara avui en plena vigència. La *méfiance* i l'enfrontament amb la Generalitat de Joan Lerma marcaran també, segons descriu Pérez Casado, l'arrencada d'una gestió amb uns reptes enormes, l'empresa de traure la ciutat de l'estat paupèrrim a què l'havia condemnat un règim centralista, retrògrad i classista com el del franquisme. «Una ciutat devastada [...] per la voracitat dels seus agents públics i privats, amb la complicitat dels primers i la cobdícia dels segons. Una ciutat que destrueix el seu patrimoni històric i natural –no hem d'oblidar el llit del Túria, el Saler/l'Albufera– i matxucava de manera implacable el seu paisatge i la seua horta a colp de piqueta i tonell de formigó, mentre encenia flames d'identitat i passió. Una ciutat on s'aplegava més i més gent expulsada d'un mitjà encara més hostil, el rural de tantes comarques i províncies limítrofes i també llunyanes. Una ciutat més dual que mai en la seua història, en la qual convivien dos escenaris oposats, la ciutat construïda i habitable i la ciutat deixada caure en l'espai sense serveis, sense accessibilitat, sense carrers i sense enllumenat, com a exemple», escriurà. I davant d'això, l'alcalde ordena confeccionar un inventari per dissenyar un full de ruta que no dubta a titllar d'«esborronador».

La ciutat, com moltes altres de l'Estat, anava a ressuscitar. Pérez Casado, el xiquet de Nàquera, l'estudiant a la Barcelona efervescent dels seixanta que es farà amic de l'*enfant terrible* Maragall (aquest sí, burgès i densament urbà), l'estudiant errant, erràtic i alhora talentós, l'urbanista, l'esquerrà

exquisit que s'emmiralla en la lluentor del comunisme italià, el mateix que s'entaulava a Sueca amb Joan Fuster, estarà en el centre d'aquesta resurrecció. Una resurrecció que durà clavegueres a la ciutat, que es retrobarà amb la mar, que mirarà de reinventar-se en un nou/vell context com el de la Mediterrània, que reordenarà un espai ben sovint nafra pels solars i els erms abandonats, que posarà ordinadors a les taules dels funcionaris, que ho sacsejarà tot en contra d'una bona societat ben sovint immobiliària, rànica, que compta, posem per cas, amb un empresariat amb una «ambició de vol gallinaci», això és, d'empresaris «dòcils i submisos»; amb un govern de la Generalitat, també, al qual li «importava un rave» la capital. La ciutat també arrencarà una nova etapa d'iniciatives culturals, avui enyorades malgrat la seua modesta i limitada envergadura. Serà la València de la Mostra de Cinema –que s'acabà el dia que Lizondo gosà traduir catastròficament el francès de Catherine Deneuve en una roda de premsa, posant-se mitja boca en l'orella esquerra–, la dels Encontres d'Escriptors o la de les Trobades de la Música... La cultura entesa també com una indústria, com un incentiu de l'activitat productiva. L'anticatalanisme ferotge i l'involucionisme permanent exemplificat en la temptativa de colp d'Estat de 1981, contada amb detall per l'excalde, no seran enemics en comparació amb els propis, encara que arriben a fer bromes davant seu sobre com de prop va estar d'un escamot d'afusellament.

El lideratge de Pérez Casado, el seu mandat, acabarà abruptament el 1988 amb la seua dimissió arran d'una polèmica amb Lerma sobre l'edificabilitat del polèmic solar de Jesuïtes, així com de la urbanització

o no de Rafalell i Vistabella. La por i l'odi africà guanyaren la partida a la política en majúscules, sempre segons l'autor. El president Joan Lerma tem la ciutat, el nou règim tem la ciutat, el seu contrapoder en un nou espai com ho és el de la regalia autonòmica. Lerma, amo i senyor enmig d'un eixam de famílies intrigants, esdevé l'enemic per excel·lència entre molts altres enemics com ara Rafael Blasco, Eduardo Montesinos o l'arquitecte de la cort i els cortesans, Alejandro Escribano... Els emissaris de Lerma a la Casa Gran, sempre amatents, seran titllats per l'autor de «mosques colloneres», d'«imbècils» que no arriben a «ser pols de la història per a truncar un projecte sòlid de ciutat que estava assolint una complicitat social sense precedents en la mateixa història urbana de València. Miserables artesans de la insidia, de la misèria de “col·locar” parents i amics, artífexs de la delació i la confidència a propis i aliens, i gens ocupats en allò substancial: fer irreversible un canvi». «El Faraó passa comptes», s'exclamarà mig seriosament mig sarcàsticament un dels periodistes locals amb gorra de plat i galons.

Fora de l'alcaldia, Pérez Casado transitarà entre l'exercici d'una modesta dedicació professional als assumptes de l'urbanisme i l'encàrrec polític senatorial amb destinacions de patrici romà, com la d'alcalde de Mostar o comissionat de l'Estat per a l'America's Cup, una celebració que Rita Barberà va voler beure's tota d'un glop sense que Pérez Casado gosés a treure-li la copa de les mans.

L'excalcalde acusa els *seus* d'haver comès amb ell un memoricidi. És possible, certament, però, a hores d'ara, Pérez Casado ja hauria de saber que els *seus* són de memòria molt curta, un defecte congènit fruit d'una

tradicció política marcada per la por, la submissió patètica a la classe hegemònica i la mala consciència induïda per la propaganda tenebrosa del franquisme. El memoricidi de Barberà, en canvi, és molt més calculat, meditat, rendible, i no només perjudica el record d'un exalcalde sinó que abasta el somni d'amplis sectors ciutadans.

Des de l'Any Zero cap ací, a la ciutat no ha passat res d'interessant llevat dels habituals episodis de mal humor polític de l'alcaldesa. El blaverisme nefast continua planant com un voltor sobre les possibles identitats d'una possible ciutadania. El victimisme intermitent del PP local apareix i desapareix en funció dels governs de Madrid. La classe política local continua llepant culs a tort i a dret, i el nivell de la cultura oficial s'empobreix dia a dia sense aturador. Altrament, Barberà ha estat incaaç de dur a terme ni un dels seus projectes, i ni tan sols la incompleta amenaça de destruir el Cabanyal és una idea pròpia. Exhibir la celebració de les curses de Fórmula 1 a la ciutat com un èxit de la política és una immoralitat, un insult a la intel·ligència. Escriu Pérez Casado recordant aquells inicis seus d'alcalde: «El país seria si la ciutat ho era»... Bé, doncs, de moment ni una cosa ni l'altra. □